

SLOVENŠČINA, 5. razred

UČNA TEMA: Edninski in množinski samostalniki

POTEK URE

V preteklih urah smo se naučili, da imajo samostalniki tri števila in sicer *ednino*, *dvojino* in *množino*.

EDNINA	DVOJINA	MNOŽINA
(ena) knjiga (<i>je</i>)	(dve) knjigi (<i>sta</i>)	(tri) knjige (<i>so</i>)
(eno) mesto (<i>je</i>)	(dve) mesti (<i>sta</i>)	(tri) mesta (<i>so</i>)
(en) stol (<i>je</i>)	(dva) stola (<i>sta</i>)	(trije) stoli (<i>so</i>)

Spodnji samostalniki pa so nekaj posebnega.

- hlače → mn.
- sadje → ed.
- mladost → ed.
- možgani → mn.
- usta → mn.
- zdravje → ed.
- sol → ed.

Če bolje pogledamo, lahko ugotovimo, da imajo le eno število (ednino ali množino).

Samostalnika **SOL** ne moremo šteti.

~~(ena) sol (je),
(dve) soli (sta),
(tri) soli (so)~~

PRAVILNO

SOL (JE)

Uporabimo
samo ednino.

Kako je s samostalnikom **SADJE**?

~~(eno) sadje (je),
(dve) sadji (sta),
(tri) sadja (so)~~

PRAVILNO

SADJE (JE)

Uporabimo
samo ednino.

Pa si pogledjmo še samostalnik **VESELJE**.

~~(eno) veselje (je),
(dve) veselji (sta),
(tri) veselja (so)~~

PRAVILNO

VESELJE (JE)

Uporabimo
samo ednino.

Nekateri samostalniki imajo samo ednino in nimajo dvojine in množine. Takšnim samostalnikom pravimo **EDNINSKI SAMOSTALNIKI**. Taki samostalniki so vsi tisti, ki jih ne moremo šteti.

Da lažje določiš število danega samostalnika, ga uporabi v povedi, s katero odgovoriš na vprašanje

KAJ JE TO?

Če v odgovoru uporabiš besede **JE**, potem je samostalnik v **ednini**.

Npr. To je upanje. To je mleko. To je megla. To je sol...

ZAPIS V ZVEZEK

EDNINSKI SAMOSTALNIKI

so tisti, ki jih rabimo samo v ednini, nimajo ne dvojine, ne množine. Taki so tisti samostalniki, ki jih ne moremo šteti, torej so **neštevn**.

Edninski samostalniki so: **pojmi** (veselje, mladost),
skupna imena (drevje, sadje),
snovna imena (olje, moka, juha).

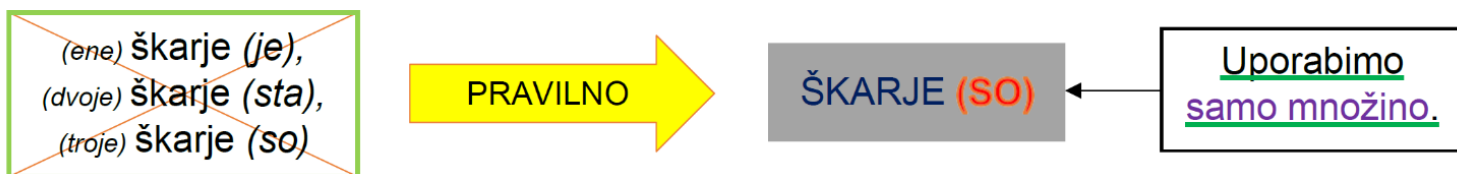

Poznamo pa tudi samostalnice, ki imajo samo množino, nimajo pa ednine in dvojine.

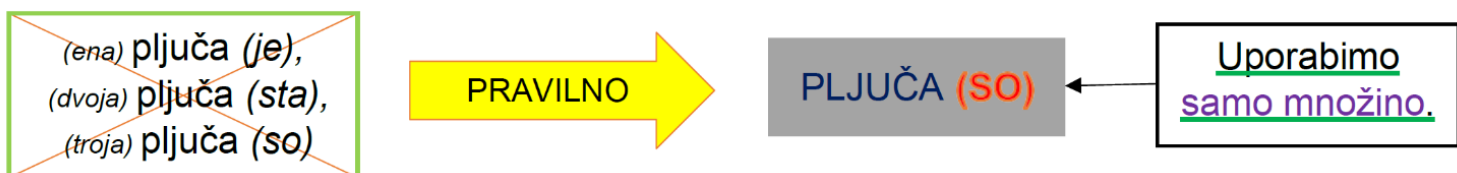
Takšnim samostalnikom pravimo **MNOŽINSKI SAMOSTALNIKI**.

Pri nekaterih samostalnikih pa lahko uporabimo samo množino. Poglejmo si nekaj primerov:

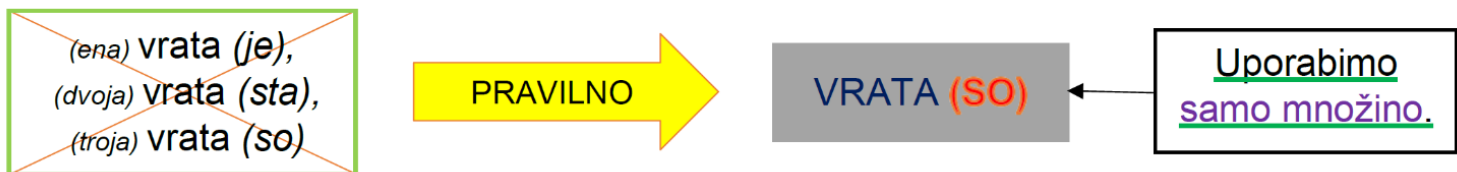
- štejmo samostalnik **ŠKARJE**;

- štejmo samostalnik **PLJUČA**;

- štejmo samostalnik **VRATA**.

Da lažje določimo število danega samostalnika, ga lahko uporabimo v povedi, s katero odgovorimo na vprašanje **KAJ JE TO?**

Če v odgovoru uporabimo besedo **SO, potem je samostalnik v množini. Npr. To so očala.**

Nekaj množinskih samostalnikov: škarje (so), vilice (so), vrata (so), možgani (so), pljuča (so).

ZAPIS V ZVEZEK

MNOŽINSKI SAMOSTALNIKI

so tisti, ki jih rabimo samo v množini, npr. škarje (so), vilice (so), vrata (so), možgani (so), pljuča (so). Nimajo ne ednine, ne dvojine.

Pri določanju števila danega samostalnika si pomagamo tako, da samostalnik uporabimo v povedi, s katero odgovorimo na vprašanje

Kaj je to?

To **so** škarje. Če v odgovoru uporabimo besedo **so**, je samostalnik **v množini**.

To **je** upanje. Če v odgovoru uporabimo besedo **je**, je samostalnik **v ednini**.

Da utrdimo pravkar osvojeno znanje, se lotimo sledečih nalogic. Ob koncu ure bomo pregledali pravilne rešitve in videli, kako dobro znamo uporabljati svoje znanje...

Edninski in množinski samostalniki – utrjevanje

Ime: _____

Datum: _____

V besedilu podčrtaj samostalnike, ki jih ne moremo šteti.

Maruša in Polde imata manjšo kmetijo na hribu, odmaknjeno od vasi. V hlevu imata pujsa, dve kravi in tri koze, v kokošnjaku pa pet kokoši.

Maruša vsako jutro pomolze kravi in koze. Potem pripravi zajtrk zase in za Poldeta, po navadi kruh in mleko ali pa sadje in domačo skuto, jajca in čaj s sladkorjem. Tudi Polde vstane že navsezgodaj. Ko obleče delovne hlače, natakne očala, odpre vrata in še pred sončnim vzhodom stopi na prag hiše, se za Poldeta začne nov delovni dan. Dela ves dan, vmes pa rad popije malo vina, razredčenega z vodo, če le kdo pride mimo hiše.

Ljubezen, veselje do dela in narave ter dobrot Maruši in Poldetu pomagajo, da sta srečna. Do drugih ljudi sta dobra. Iz njune hiše nihče ne pride lačnih ust.

PRINESI HLAČE,
PROSIM.

HLAČE SO
V OMARI.

ALI SI PRINESEL
OLJE?

JJA, OLJE JE
NA POLICI.

Odgovori na vprašanja.

Kje živita Maruša in Polde?

Kakšna je njuna kmetija? Za koliko živali skrbita? Katere živali imata v hlevu?

Kdaj Maruša in Polde vstaneta? Kaj pomeni pregovor **Rana ura – zlata ura**?

Kaj Maruša po navadi pripravi za zajtrk?

Kakšen je Poldetov delovni dan? Zapiši ga v obliki miselnega vzorca.

Odgovore in miselni vzorec zapiši v zvezek.

Ali so samostalniki, ki si jih podčrtal/-a v besedilu o Maruši in Poldetu, v ednini ali množini? Pomagaj si z besedo **JE** ali besedo **SO** in jih zapiši.

Edninski samostalniki (**je**):

Množinski samostalniki (**so**):

Preberi besedilo o solinah in reši naloge.

Soline so prostor ob morju, ki je urejen za pridobivanje soli iz morske vode. Sestavljajo jih solna polja, kanali, bregovi s kamnitimi zidovi, zapornice, solinske hiše, poti, mostovi, črpalke ... Opuščene soline nudijo zatočišče številnim živalim, saj soline s svojimi slanimi mlakami nudijo primerne pogoje za življenje različnih živali, predvsem pticam.

(Vir: Prirejeno po: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Soline>. Dostop: 8. 11. 2018.)

Odgovori na vprašanja.

Iz česa pridobivajo sol?

Kaj vse se nahaja na solinah?

Komu nudijo zatočišče opuščene soline?

Kaj so ptice selivke?

Iz besedila o solinah izpiši vse samostalnice in jih razvrsti po spolu v preglednico.

Moški spol (m. sp.)	Ženski spol (ž. sp.)	Srednji spol (sr. sp.)

Izpisane samostalnice razvrsti še po številu.

Ednina (ed.)	Dvojina (dv.)	Množina (mn.)

Med samostalniki iz besedila o solinah poišči tiste, ki jih ne moremo šteti. Nato jih razvrsti med edninske in množinske; zapiši jih v preglednico. Pomagaj si z besedo JE ali besedo SO.

Edninski samostalniki (je):	Množinski samostalniki (so):

Preberi odlomek.

Otroštvo sem preživel z dvema bratoma in s sestro. Oče je bil lesni trgovec, mama pa gospodinja. Na rojstni kraj me veže veliko spominov, imam ga najraje na svetu. Vsak travnik, vsaka gozdna pot mi je ljuba in zato ga pogosto obiščem.

V povedih podčrtaj samostalnike.

Iz niza besed prepisi samostalnike in jim določi spol.

medved, učenec, jesti, stanovanje, devet, steklenička, družina, utrujen, izvir, črka, pišem, postelja, čoln, srečanje, prijeten, kolo, jagoda, štiri, vas, joj, mesto, pozimi

SAMOSTALNIK	SPOL	SAMOSTALNIK	SPOL

Iz naslednje skupine besed prepisi samostalnike in jim določi število.

knjižničar, enaindvajset, možje, zdravje, težko, razglasitev, vrtnice, drevesa, zanimiv, učiteljici, poštnina, simboli, člana, prekuhan

SAMOSTALNIK	ŠTEVILO	SAMOSTALNIK	ŠTEVILO